

Марія Келлер-Гамела

Я йду до суду

“Idę do sądu”
Nobody’s Children Foundation (Fundacja Dzieci Niczyje)
Варшава, 2002

Fundacja Dzieci Niczyje
Ul. Walecznych 59,
03-926 Warszawa
e-mail: fdn@fdn.pl
www.fdn.pl

Український фонд “Благополуччя дітей”
*нове ім’я Християнського дитячого фонду
вул. Маршала Тимошенка б.21
корпус 2 офіс 4
Київ, 04205
www.childfund.org.ua
e-mail: staff@ccf.kiev.ua

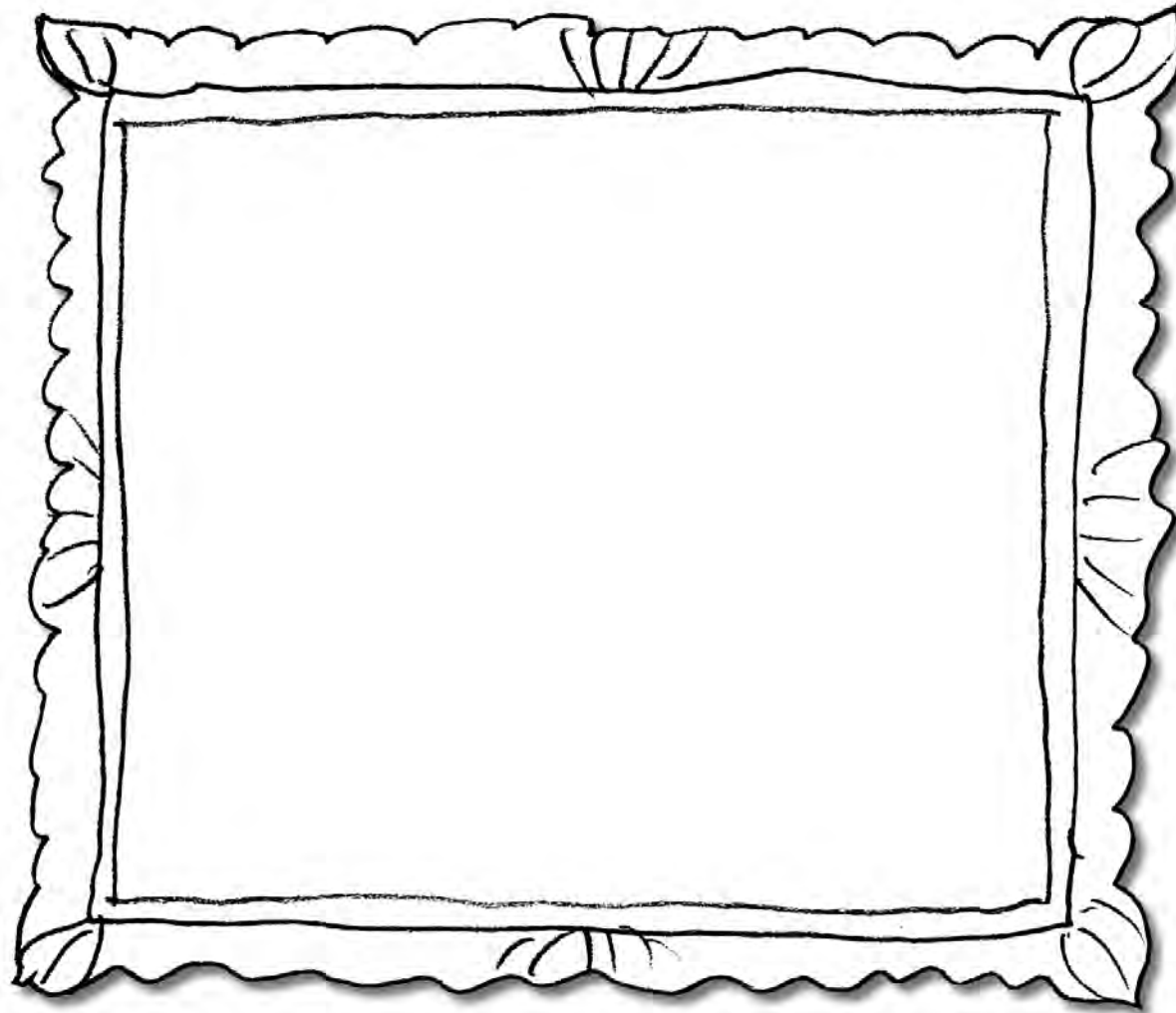
Літературний редактор: Галина Поштаренко
Дизайн та графіка: Studio Lokal

Під час розробки книжки були використані такі матеріали:

What’s Happening in Court? An Activity Book for Children Who Are Going to Court in California,
Administrative Office of the Courts, Center for Families, Children and the Courts, 1999
Getting ready for the court.
Lynn M. Copen, Linda M. Pucci, Sage 2000

Я йду до суду.....
Ця книжка належить .....

Ти можеш намалювати тут свій портрет

РОЗДІЛ 1

Ти дізнався, що мушиш піти до суду та зустрітися із суддею. Інколи так буває, що дітям необхідно піти до суду, щоб розповісти судді про те, що з ними або з кимось іншим трапилось, що вони бачили або чули. Для дорослих дуже важливо те, що можуть розповісти діти. І на твою розповідь вони також чекають. Ми знаємо, що це могло бути дуже прикрим та сумним. Такі речі трапляються не тільки з тобою, але й з іншими дітьми та дорослими. Суддя повинен обов'язково почути про це від тебе.

Діти приходять до суду не тільки в Україні, але й в інших країнах. Може так статися, що того самого дня, коли ти будеш у суді, інші діти в інших містах та країнах будуть відповідати іншому судді на схожі запитання. Наприклад, в Австралії, де живуть такі милі звірята, як кенгуру, або в Фінляндії, де є спеціальні парковки для саней Діда Мороза на вулицях. Інколи навіть дорослі трохи бояться, коли йдуть перший раз до суду. Якщо ти будеш чогось боятися – скажи про це дорослому, який буде з тобою в суді.

Пам'ятай, що ти йдеш до суду не тому що зробив (-ла) щось погане, а для того, щоб розповісти судді про те, що сталося. Ти, мабуть, хотів (-ла) би дізнатися, що таке суд і що в тому суді відбувається? Давай зробимо так – ми будемо за тебе ставити запитання, а хтось із дорослих на них відповість. Домовилися?

Дитина: Що таке суд?

Суд – це такий будинок, де люди часто розмовляють про важливі, а інколи важкі справи та відповідають на запитання судді. Згадай, чи ти був (-ла) коли-небудь в такому місці, де люди вирішують різні справи і де, зазвичай, вони нікого не знають. Чи ти був (-ла) коли-небудь, наприклад, на пошті, в поліклініці або в банку? Суд є таким місцем, куди ти йдеш для того, щоб розповісти правду про те, що сталося.

Дитина: Як виглядає суд?

Ти вже знаєш, що суд знаходиться у великому будинку. Всередині є різні зали та кімнати. Деякі з них маленькі, інші – великі. Ці кімнати називаються залами засідань. В них працюють люди, які називаються юристами, які ставлять запитання різним людям, і тобі також. В одній із таких зал ти зустрінешся з суддею.

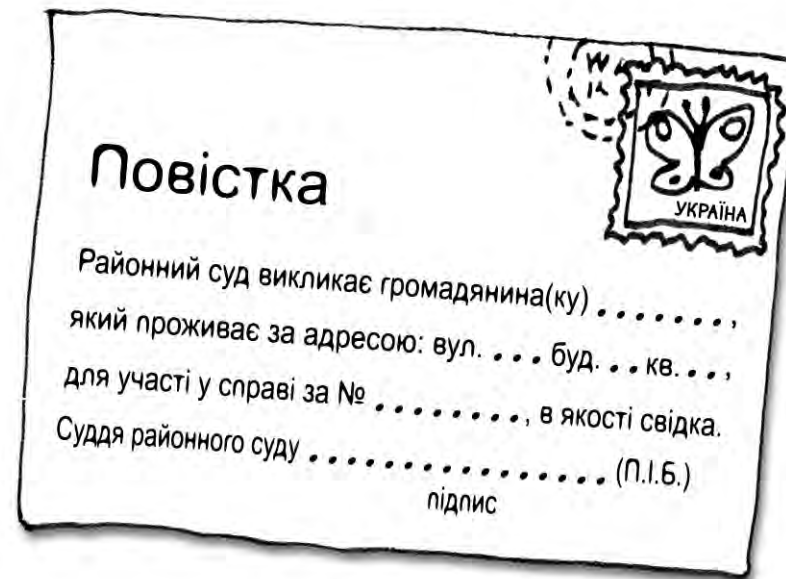

Дитина: Чому я повинен (-на) йти до суду?

Ти йдеш до суду тому, що для судді ти дуже важлива особа. Тільки ти насправді можеш розповісти про те, що ти почув (-ла), або що з тобою трапилось. Це дуже важливо для суду. Ти йдеш туди, щоб порозмовляти з суддею та іншими юристами і відповісти на їх запитання.

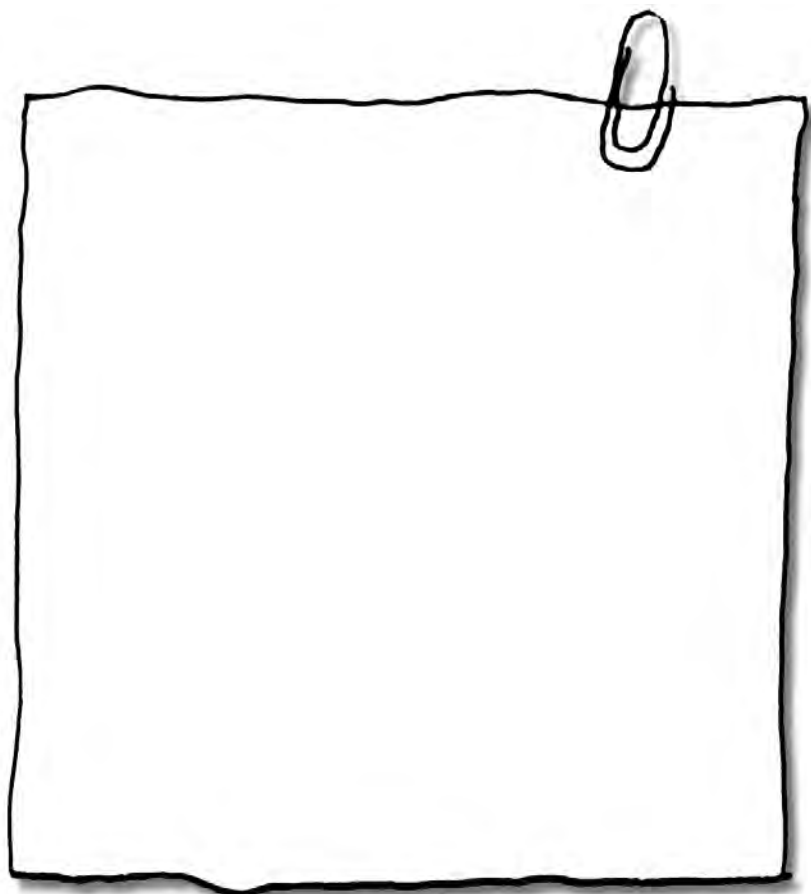
Дитина: А звідки я буду знати, коли мені йти до суду?

Тебе запросять. Ти отримаєш спеціальний лист у конверті, який дорослі називають повісткою. В цьому листі буде написано коли і о котрій годині ти маєш прийти до суду.

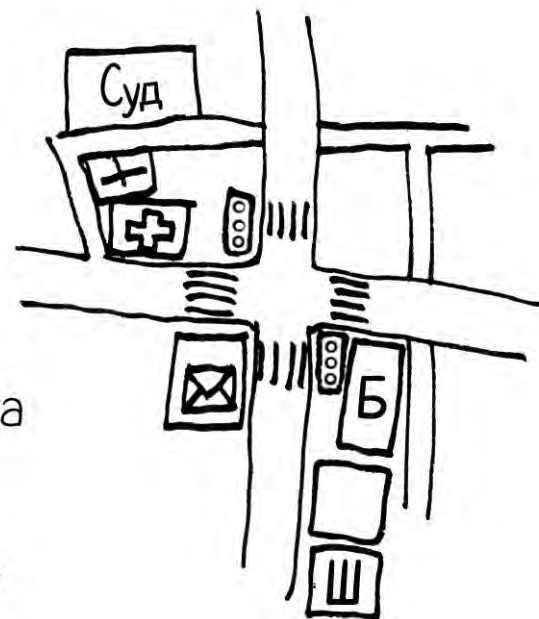

Дитина: Хто піде зі мною до суду?

Дитина ніколи не ходить до суду сама. Туди піде з тобою твоя мама, тато або хтось інший, може опікун, класний керівник (вихователь), педагог. Ти дізнаєшся про це завчасно. Суд, до якого ти підеш, знаходиться в районі міста або селища, де ти проживаєш. Ти можеш когось із дорослих попросити, щоб тобі розповіли де це знаходиться. Ви може разом намалювати план, як туди можна дістатися.

- Б - банк
- ✉ - пошта
- ⊕ - поліклініка
- Ш - школа
- 🚦 - світлофор

А зараз давай пригадаємо про що ми розмовляли до цього часу

Суд – це будинок, куди приходять різні люди, щоб розказати правду про важливі події.

В суді є багато кімнат, які називаються залами засідань.

В залі засідань ти зустрінешся із суддею та іншими юристами, про яких ми ще розповімо.

Ти довідаєшся коли тобі йти до суду зі спеціального листа – повістки.

До суду з тобою піде хтось із дорослих.

РОЗДІЛ 2

Дитина: Хто працює в суді?

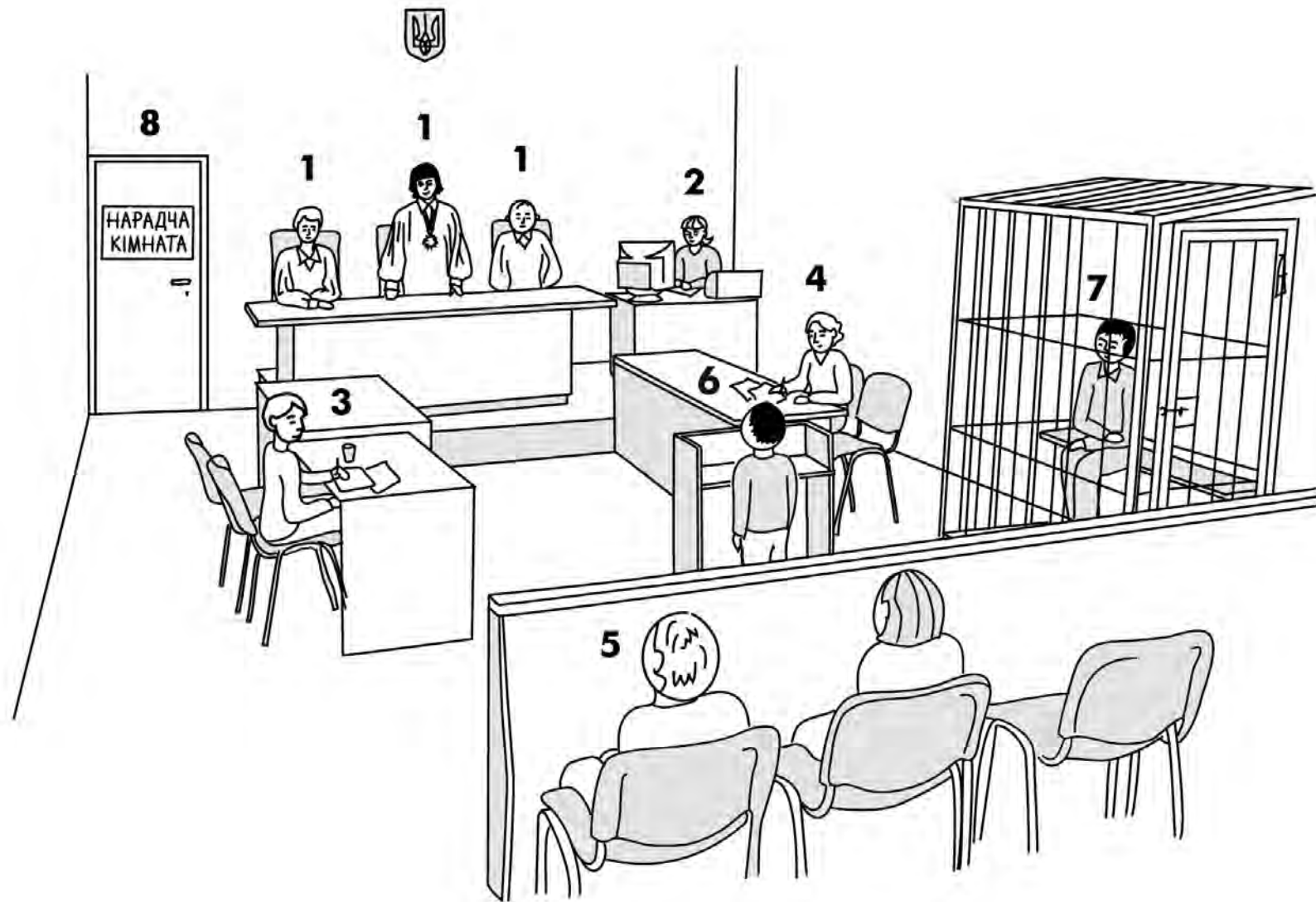
В суді працює суддя та інші юристи. Юрист – це така особа, яка довго вивчала закони, тобто те, що можна, і чого не можна робити. Всі люди хотіли б почувати себе у безпеці, і тому, вже дуже давно, були встановлені певні закони, тобто правила, яких треба дотримуватися для того, щоб не завдавати шкоди один одному. Юристи намагаються дізнатися про все і зрозуміти все, що сталося, чи не був хтось скривджений. Інколи вони повинні розпитувати багато людей, щоб дізнатись правду. Юристи пильнують за тим, щоб люди поводити себе правильно і щоб всі почували себе у безпеці.

Подивись на малюнок, на якому намальована зала засідань. Ми розповімо тобі зараз про людей, яких ти там зустрінеш. Спробуй знайти номер особи на малюнку і прочитай про цю особу. Потім розмалюй по черзі тих осіб, про яких ти будеш читати.

1. Суддя – це найважливіша і перша особа в залі, яка буде з тобою розмовляти. Він (Вона) носить трохи дивну чорну мантію. На шиї у судді висить широка жовто-блакитна стрічка з тризубом та написом “суддя”. Тризуб – це герб України. Колись давно теж були судді, але вони мали зовсім інший вигляд. Вони носили кумедні перуки – це штучне волосся із довгими завитками. Колись суддями могли бути тільки чоловіки, зараз суддею може бути і чоловік, і жінка. Судді, як і інші дорослі люди, часто мають своїх діточок, таких як ти, і трапляється так, що вони теж інколи мають різні сімейні клопоти.

Суддя сидить на підвищенні за великим столом та уважно слухає все, що говорять запрошені до суду. Інколи може бути так, що за столом сидить не один суддя, а три. Це необхідно часом для того, щоб судді могли прийняти правильне рішення у складних випадках. Для цього вони заходять до спеціальної кімнати, яка називається „нарадчою” і знаходиться прямо в залі суду. Під час засідання суддя буде розмовляти з тобою та з юристами. Він вирішує хто і коли буде говорити, пильнує, щоб кожен міг розповісти про те, що важливе для нього. Також він дбає про те, щоб всі дотримувалися правил, які панують у суді, та вирішує, що відбудеться з тим, хто зробив щось погане або порушив закон.

Суддя дбає про те, щоб ти почував (-ла) себе у безпеці і щоб у суді був порядок. Інколи бувають випадки, що коли дитина входить до зали суду, суддя знімає свою чорну мантию і бере участь у засіданні у звичайному одязі.

2. Секретар суду – це ще одна особа, яка сидить біля судейського столу і записує все, що було сказано. Вона занотовує все, що ти скажеш. Секретар суду постійно пише.

3. Прокурор – носить синю форму з погонями, на яких є золоті зірочки, а в деяких випадках приходить до суду в звичайному одязі. Прокурор перший розповідає суду про те, що сталося. Він може про це знати, наприклад, від міліції або інших осіб, які вважають, що відбулося щось не за законом. Може так статися, що ти вже добре знаєш цю людину, адже

встиг із нею познайомитися, коли прокурор розмовляв із тобою раніше. Прокурор захищає права людей, яких було скривджено, і може представляти тебе в суді.

4. Адвокат (захисник) – це людина, яка завжди сідає поряд з обвинуваченим. Він носить костюм із краваткою та має при собі великий портфель. Тобі можливо буде здаватися, що він запитує про важкі та неприємні речі. Адвокат захищає обвинуваченого і робить все для того, щоб переконати суд, що той не винний або він не хотів цього робити, або це зробив хтось інший. Обвинувачений краще себе почуває, коли біля нього є захисник. Інколи буває два або навіть три адвокати.

5. Психолог або соціальний працівник – він в суді для того, щоб допомогти тобі. Це може бути хтось, з ким ти вже познайомився (-лася) раніше і з ким ти вже розмовляв (-ла), або хтось інший. Якщо ти відчуваєш, що чогось боїшся або почуваєш себе невпевнено, то завжди можеш попросити у нього про допомогу.

6. Свідок – це людина, яка приходить до суду, щоб поговорити з юристами та відповісти на їх запитання. Коли ти будеш стояти за кафедрою напроти судді і відповідати на запитання, то ти теж будеш свідком. Інколи суддя дозволяє дітям сидіти.

Перед тим як дорослі свідки починають відповідати на запитання, суддя їм зачитує їхні права та обов'язки та попереджає про те, що вони мають говорити лише правду, тому що цього вимагає Закон. Якби ти був (-ла) дорослим (-ою), то теж мусив (-ла) би слухати про свої права та обов'язки в суді.

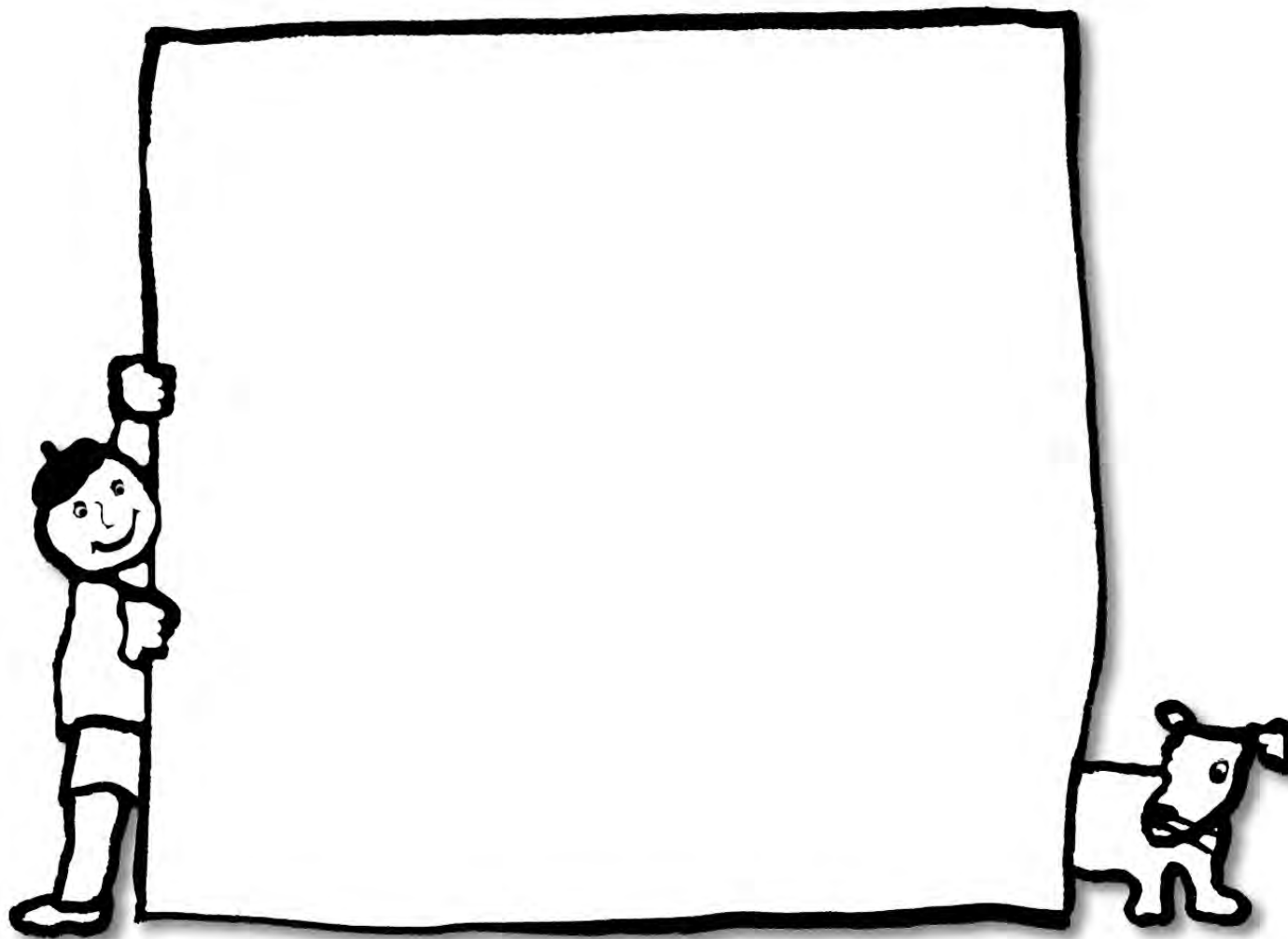
Пам'ятай, що суд – це таке місце, де потрібно говорити тільки правду.

7. Обвинувачений – він не обов'язково повинен буди поганою людиною, але можливо, що ця особа зробила щось таке, чого не повинна була робити. Це може бути хтось, кого ти взагалі не знаєш, або знаєш зовсім мало. Це може бути хтось близький, кого ти знаєш дуже добре і кого любив або ще й досі любиш. Інколи обвинуваченим може бути хтось з твоєї родини. Обвинувачених може бути кілька осіб. Вони можуть сидіти у спеціальній споруді за ґратами в залі засідань і поруч будуть стояти міліціонери у формі. Може трапитися так, що суддя попросить обвинуваченого вийти із зали, коли ти будеш давати свідчення. Суддя робить це для того, щоб ти почувався (-лася) у безпеці і міг (могла) спокійно розмовляти. Обвинувачений не завжди говорить правду, але суддя обов'язково попереджає його, що це є порушенням Закону. Люди говорять неправду з різних причин.

Дитина: Як ти думаєш, чому люди говорять неправду?

Я думаю, що через те, що зробили, наприклад, щось погане і бояться, що будуть за це покарані, або їм соромно за те, що вони зробили. Чи траплялося колись так, що тебе хтось обдурював?

Намалюй себе в суді – як би ти поведився, розказуючи правду.

Дитина: Як мені потрібно одягтися до суду?

Ти можеш одягнути такий одяг, в якому тобі зручно. Але пам'ятай, що ти не йдеш грати у м'яча, а йдеш на зустріч. Ти можеш взяти із собою свою улюблену іграшку або книжечку – так ти зможеш почувати себе більш впевнено та зручно. Але іграшка не повинна бути занадто великою. До суду також не можна приносити звіряток. Пам'ятай, що потрібно прийти трохи раніше. Суддя дуже зайнятий, він має багато справ і не повинен нас чекати.

Дитина: Що я буду робити, коли мене запросять до зали суду?

Коли тебе запросять до зали суду, ти станеш перед суддею, який запитає твоє ім'я та прізвище і скільки тобі років. Якщо ти вже ходиш до школи, то він, звичайно, запитає тебе і про школу, можливо про інші речі. Він просто трохи з тобою порозмовляє. Суддя нагадає тобі, що ти повинен (-на) говорити правду. Можливо тебе будуть питати про найближчих тобі людей, наприклад, про маму, тата, брата чи сестру. Суддя запитає тебе чи хочеш ти про них говорити. Якщо це для тебе буде важко, то ти не мусиш відповідати на ці запитання. Інші юристи, а інколи і сам обвинувачений, можуть питати тебе про різні речі. У кінці суддя прочитає те, про що ти говорив (-ла) раніше на попередньому слуханні (представнику міліції або прокуророві). Він запитає чи це правда. Коли суддя та юристи закінчать тебе запитувати, то скажуть, що ти можеш вже вийти із зали.

Перед тим як продовжити, ми розповімо тобі ще дещо, що так часто непокоїть дітей. Отже, деякі діти бояться обвинуваченого, навіть якщо це хтось з родини, хтось дуже близький. Діти думають, якщо будуть відповідати в суді, обвинувачений може на них кричати або перебивати. Але, на щастя, це буває дуже рідко, а якщо і трапляється, то суддя зробить йому зауваження.

Дитина: Про що мене будуть питати в суді?

Суддя та інші юристи можуть питати тебе про багато речей. Можливо суддя захоче, наприклад, дізнатися чи ти знаєш різницю між правдою та брехнею. Спробуємо це зараз перевірити: якщо б ти мені сказав (-ла), наприклад, що ти корова, це було б неправдою. А зараз скажи правду.

Хто ти?.....

Інколи діти щось почули або побачили, щось з ними трапилось, або з ними хтось щось зробив. Тоді вони повинні розповісти про це в суді. Суддя буде дуже уважно слухати твою розповідь. Коли люди говорять в суді, це називається давати свідчення. Юристи інколи задають дуже багато запитань, інколи питання бувають незрозумілі. Якщо таке трапиться, то скажи судді, що не розумієш запитання. Кожен, навіть доросла людина, може чогось не зрозуміти і повинен запитати про що йдеться. Пам'ятай це, і не соромся, просто скажи:

«Я не розумію запитання». Спробуй зараз це сказати.

Юристи інколи використовують важкі слова, які ти можеш не зрозуміти. Дуже багато дорослих їх теж не розуміють. Це зовсім не соромно, коли ти чогось не розумієш. В такому випадку треба сказати:

«Я не розумію цього слова», – або: «Я не знаю, що означає це слово».

Може так статися, що ти не почуєш запитання або почуєш його не повністю. Тоді скажи: **«Я не почув (-ла) запитання»**, – або: **«Повторіть, будь ласка, запитання»**.

Інколи юристи ставлять такі запитання, на які ти не знаєш відповіді. Тоді, якщо ти дійсно не знаєш відповіді, просто скажи: **«Не знаю»**. Може трапитися так, що ти не все будеш пам'ятати. Дорослі теж інколи забувають про різні справи. Тоді теж не згадуй, а просто скажи: **«Не пам'ятаю»**.

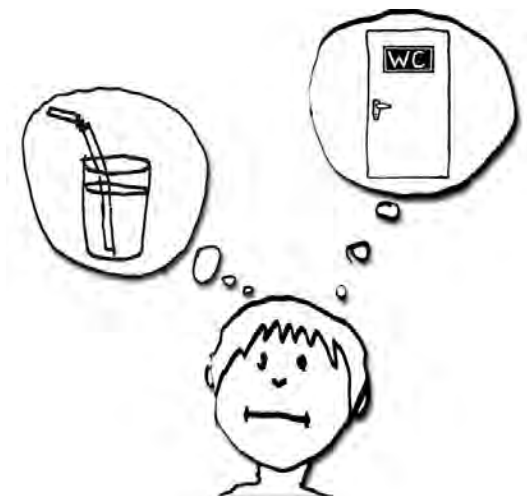
Інколи про те, що ти пам'ятаєш, важко розповісти. З іншими дітьми теж таке відбувається. Тоді скажи судді, що не хочеш відповідати на це запитання.

Ми хочемо, щоб в суді говорили правду.

Буває так, що юрист запитує так, що це не подобається іншим юристам. Ти можеш почути слово **«заперечую»**, яке означає **«не погоджуюся»**. Тоді ти не повинен (-на) нічого говорити. Юристи самі будуть розмовляти з суддею, а потім суддя скаже тобі, що ти маєш далі робити.

Дитина: Що мені робити, якщо я втомлюся?

Діти час від часу втомлюються, хочуть пити або повинні йти до туалету. Такі речі трапляються часто. Якщо відчуєш втому, захочеш пити або піти до туалету, попроси суддю, щоб він зробив перерву.

Дитина: Що станеться якщо я рознервуюся, мені стане сумно або я розплачуся?

Нічого не станеться. Це з кожним може трапитися. Дорослі теж нервують або плачуть, коли їм сумно. Пам'ятай, що ти не повинен поспішати відповідати на запитання. Найважливіше щоб ти говорив (-ла) правду. Якщо тобі стане сумно, ти можеш притулити до себе свою іграшку-талісманчик, яку взяв (-ла) із собою до суду. І ти побачиш, що почуватимеш себе більш впевнено.

Дитина: Як довго я повинен (-на) бути в суді?

Буває по різному, це залежить від обставин. Інколи перед тим як увійти до зали суду треба трохи почекати в коридорі, бо суддя повинен порозмовляти з іншими людьми. Буває так, що дитина або взагалі не чекає або чекає досить довго. Тоді стане у нагоді іграшка або книжечка, яку можеш взяти з собою до суду. Ніхто не любить чекати та нудитися. Свідчення в залі суду теж може тривати довго. Суддя хоче дізнатися про все докладно і може задавати тобі та іншим людям багато запитань.

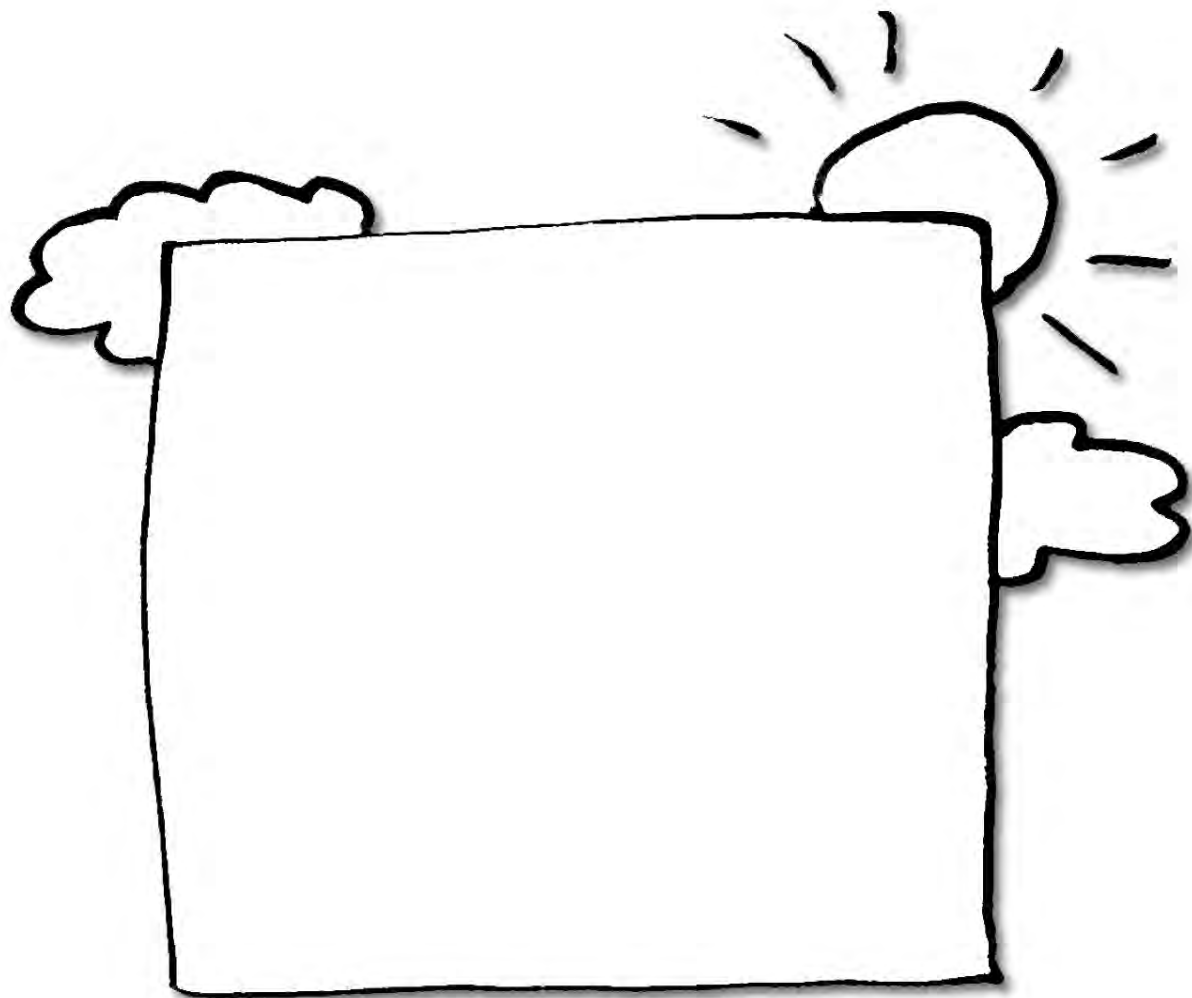
Дитина: Що буде відбуватися, коли я закінчу говорити в суді?

Коли закінчиш відповідати на запитання, суддя скаже, що ти можеш вже вийти із зали суду. Можливо ти зможеш піти одразу додому, а можливо повинен будеш ще трохи зачекати в коридорі. Найкраще спитай про це дорослого, з яким ти прийшов до суду.

Дитина: Чи я буду знати, що станеться з обвинуваченим?

Ти можеш спитати у батьків або опікунів, що вирішив суд. Інколи вони не будуть одразу про це знати. Деякі справи тривають довго, бо суддя мусить розмовляти з багатьма людьми.

Діти люблять займатися різними справами у вільний час. Мабуть найбільше вони люблять гратися.
Намалюй у що б ти хотів (-ла) погратися, коли вийдеш із суду.

Дитина: Чи ти можеш нагадати мені про що ми розмовляли?

Звичайно. Почнемо з початку:

Якщо з тобою щось трапилось, ти щось бачив (-ла) або чув (-ла), – ти можеш бути свідком в суді.

Спочатку ти розмовляв (-ла) з міліцією, прокурором, психологом або з соціальним працівником. Якщо прокурор буде вважати, що якась людина зробила щось погане, то ця особа повинна йти до суду поговорити з суддею. Така людина називається обвинуваченим.

Суддя хоче почути все, що відбулося. Він буде розмовляти з багатьма людьми і вирішить, чи обвинувачений зробив щось погане, чи він винний чи ні, та чи потрібно його покарати.

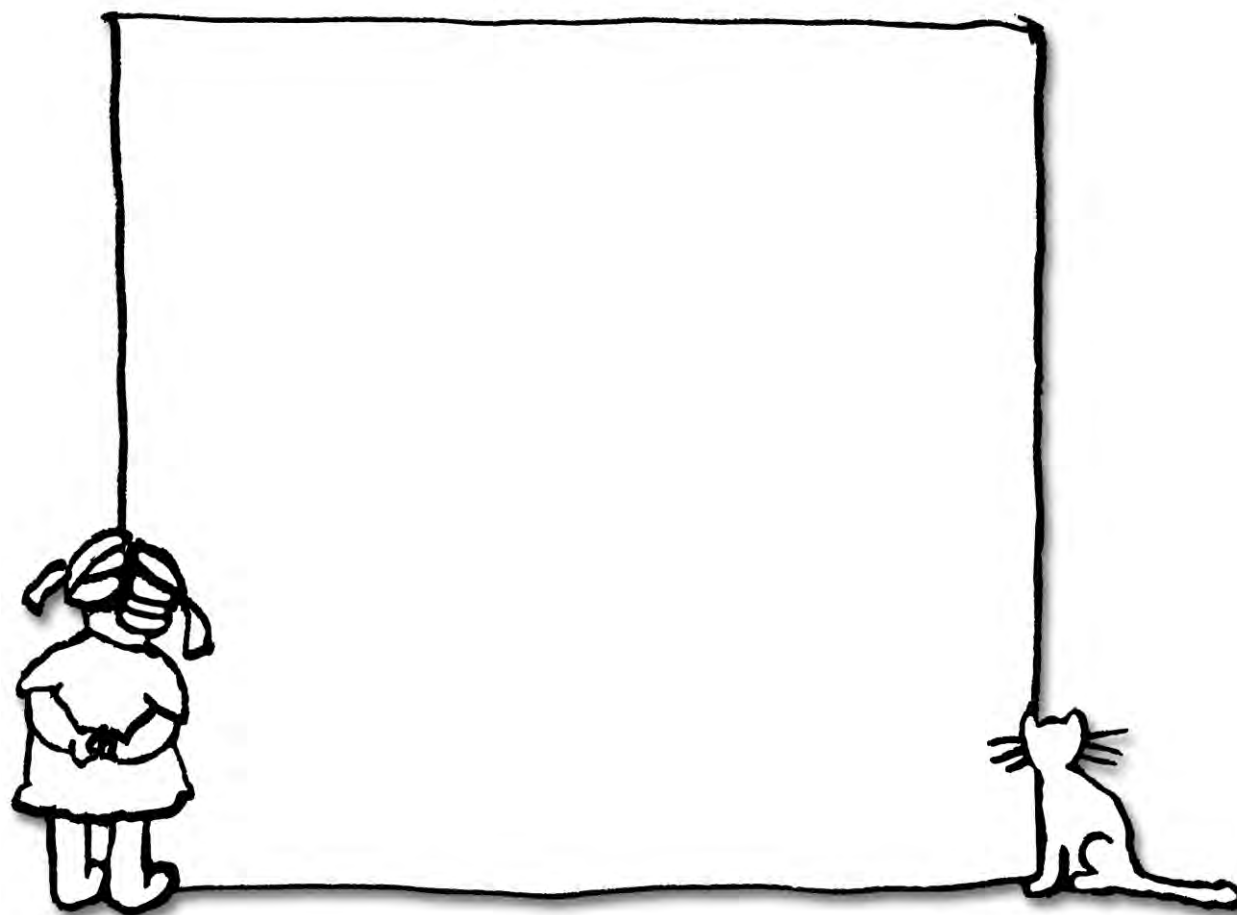
Обвинувачений буде в суді зі своїм адвокатом (захисником).

Ти йдеш до суду, щоб поговорити з суддею та іншими юристами і відповісти на їх запитання.

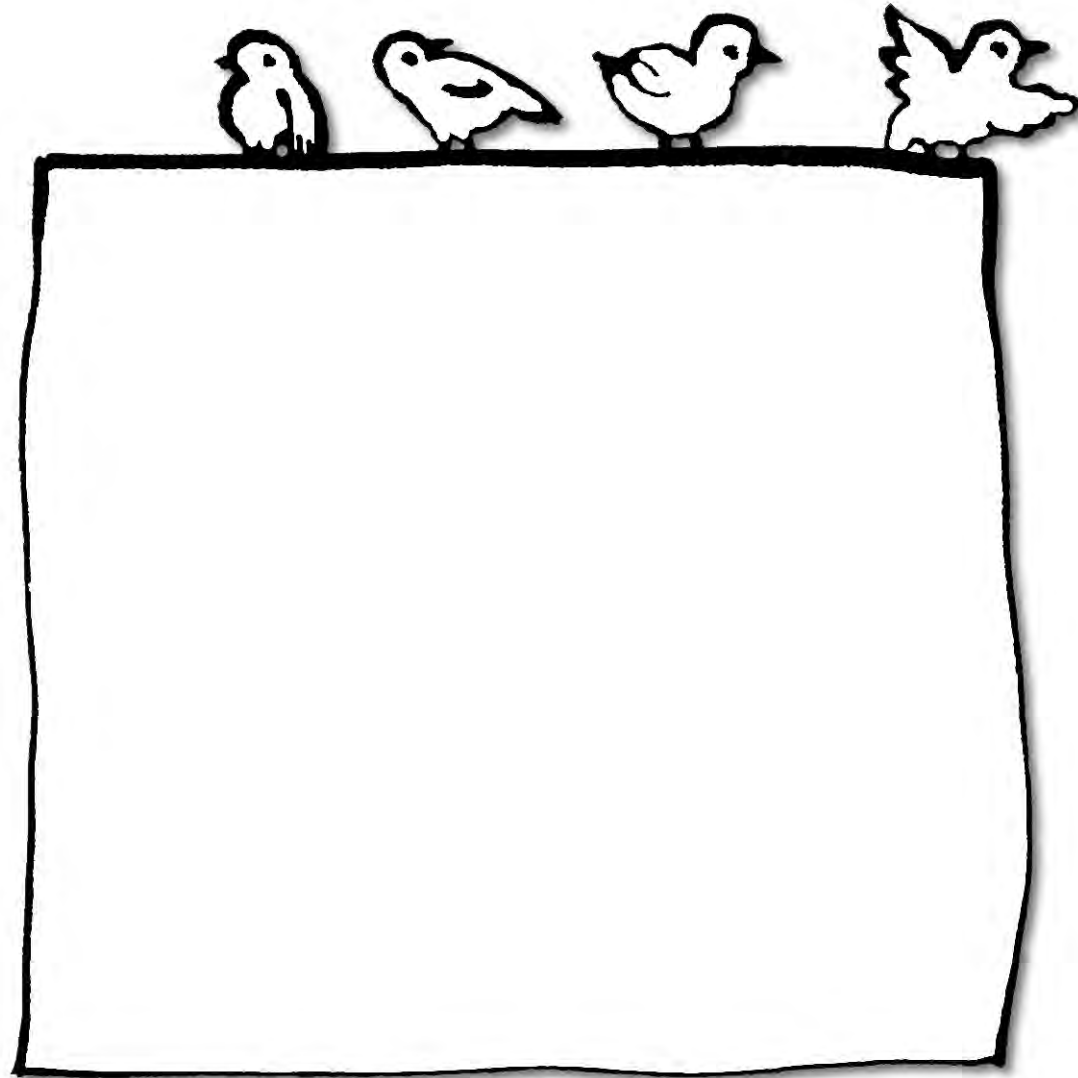
Інколи діти говорять, що бояться йти до суду. Найчастіше, мабуть тому, що не знають що таке суд. Потім вони розповідають, що перестали боятися, коли дізналися чим є суд насправді. Ти вже знаєш про суд дуже багато.

Чи ти ще чогось боїшся? Якщо так, то тут ти можеш намалювати те, чого ти боїшся.

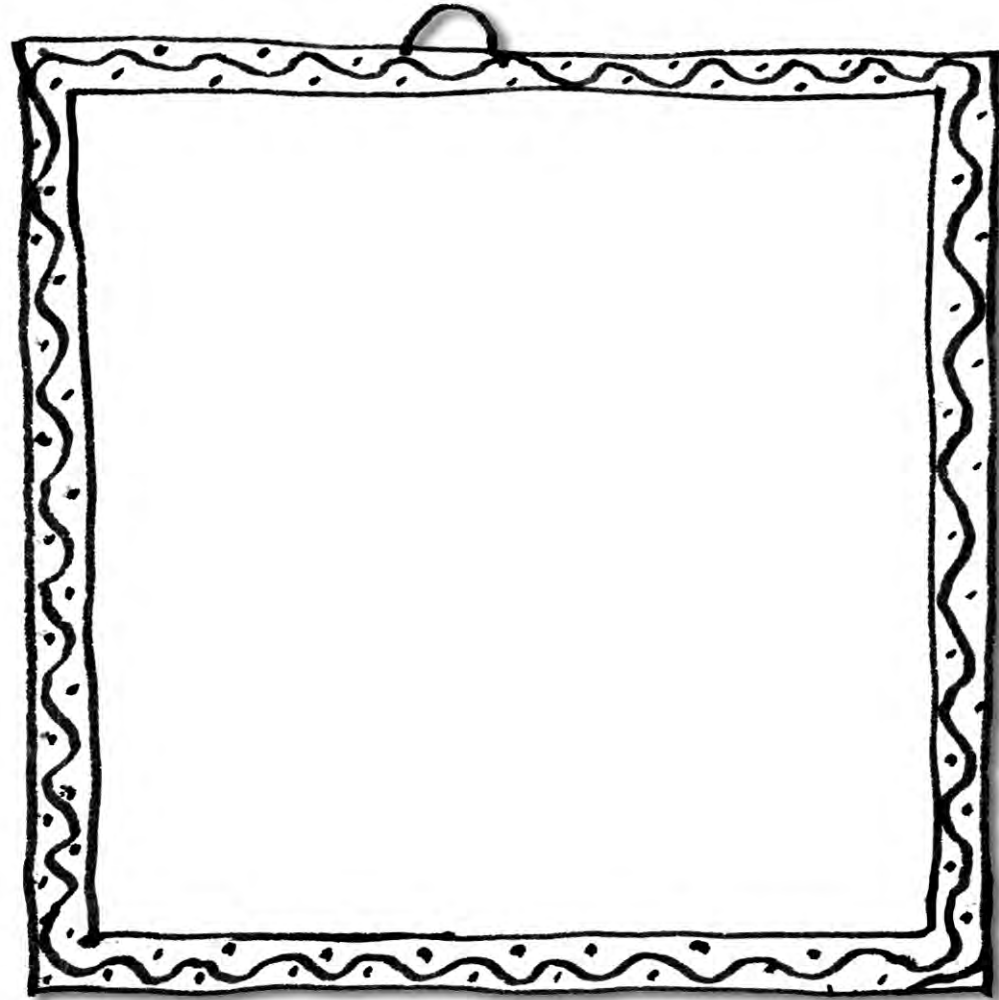

Як ти думаєш, щоб тобі допомогло не боятися? Може ти б намалював (-ла) це тут.

А зараз намалюй яким ти уявляєш себе, коли ти не боїшся.

Якщо в тебе є ще якісь запитання, то поговори з дорослими.

